

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

Blatte

En kvalitativ studie om gymnasieungdomars uppfattningar av begreppet blatte

Socionomprogrammet HT -10

C-uppsats 15 hp

Författare: Lenard Klemens & Elias Nordin

Handledare: Ulla-Carin Hedin

Abstract

Titel: Blatte

Författare: Lenard Klemens & Elias Nordin

Nyckelord: Blatte, invandrare, social konstruktion, kategorisering

Syftet med denna studie är att undersöka hur ungdomar i gymnasieåldern uppfattar begreppet ”blatte”, vad det har för värderingar och huruvida det används som en social kategorisering. Vi har, utifrån en kvalitativ ansats, valt att genomföra två fokusgruppintervjuer på två olika gymnasieskolor i Göteborgsområdet. Med hjälp av ett socialkonstruktivistiskt perspektiv har vi belyst begreppet blatte som en social konstruktion, utifrån Goffmans stigmabegrepp (1972) samt Goffmans (2007) begrepp tron på rollen respektive fasad. Det huvudsakliga resonemang som fokusgrupperna förde byggde på att blatte är ett sätt att vara men även att det uppfattas som något negativt och stigmatiserande. Vad vi har kommit fram till är först och främst att begreppet blatte är mycket komplext och svårfångat. Vidare har vi funnit att begreppet blatte dels är en social kategorisering, ett sätt att etikettera vissa människor, men även att det är ett sätt varigenom identitetsskapande, både på individ- och gruppnivå, tar sig uttryck. Som ett verktyg för identitetsskapande tycks blatte vara ett sätt att skapa grupptillhörighet invandrarungdomar emellan, samtidigt som de genom detta gruppskapande tar avstånd (och blir uteslutna) från en annan grupp – majoritetssamhället.

Tack!

Vi skulle främst vilja tacka de ungdomar som har låtit oss intervjua dem och för deras givande diskussioner. Utan er hade inte denna studie varit möjlig att genomföra. Vi vill också tacka lärarna som hjälpte oss både med att fixa lokal och elever till våra fokusgrupper. Sist men inte minst skulle vi vilja tacka vår handledare Ulla-Carin Hedin för vägledning och stöttning i vår process med den här C- uppsatsen. TACK!

Elias och Lenard

Göteborg, den 19 november 2010

Innehåll

1. Inledning.....	6
1.1 Bakgrund	6
1.2 Ordförklaring	6
1.3 Syfte och frågeställningar	7
2. Metod	8
2.1 Val av metod.....	8
2.2 Fokusgruppintervju	8
2.3 Intervjuguide	9
2.4 Urval och tillvägagångssätt.....	10
2.5 Avgränsningar	11
2.6 Etiska överväganden.....	12
2.7 Hermeneutik.....	12
2.8 Förförståelse.....	13
2.9 Validitet och reliabilitet	14
3. Tidigare forskning	15
3.1 Blatte betyder kompis	15
3.2 Ungdomar och identitet	16
3.3 Förorten i huvudet	17
4. Teoretisk referensram	18
4.1 Social konstruktivism.....	18
4.2 Tron på rollen	19
4.3 Fasad.....	20
4.4 Stigma	20
5. Resultat.....	22
5.1 Vad betyder blatte?	22
5.2 Vem är blatte?	23
5.3 Vem får kalla vem för blatte?	26
5.4 Är man alltid en blatte?	27
6. Analys	31
6.1 Att skapa blatte	31
6.2 Blatte – en roll	34

6.3 Blatte som stigma.....	36
7. Avslutande diskussion	39
8. Referenser	41
9. Bilagor.....	43
9.1 Teman och underfrågor för fokusgruppintervju	43
9.2 Informationsbrev.....	44

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Att kunna identifiera sig som ”något” tänker vi oss är en nödvändighet för alla människor. Att kunna sälla sig till en gruppering i samhället där man har någon form av gemensam bakgrund, uppfattning och ett gemensamt synsätt på sin omgivning och världen. Vi anser att det ständigt dyker upp nya former, uttryck och verktyg för att skapa både individuell och gemensam tillhörighet. Något som under lång tid har påverkat skapandet av polariseringar och gemenskaper är den ökade graden av människor med etniskt varierande bakgrund. Det tycks för oss vara så att vi alla har ett behov av att skapa etiketter, vilka vi kan sätta på olika individer och grupper utifrån ett antal godtyckliga antaganden om hur dessa individer och grupper är samt för att konkretisera för oss själva hur vi ska förhålla oss till dem. En sådan här etikett som vi har märkt används på ett antal olika sätt och i olika situationer utan att egentligen definieras är begreppet ”blatte”. Vi, med föreställningen om att inte vara ensamma, vet att begreppet ”blatte” finns och har en viss bild av dess innebörd, men vad betyder det egentligen? Vi har fått en uppfattning om att begreppet används i en mängd sammanhang där det inte förklaras, det verkar uppfattas som något självklart vad en ”blatte” är. Under vår praktik på en fritidsgård märkte vi att begreppet ”blatte” har blivit ett flitigt använt ord bland ungdomar för att skapa identitet, både individuellt och för en bestämd grupp som man upplever samhörighet med. Begreppet används även för att urskilja sig från något annat, som en form av gränsdragning. Begreppet ”blatte” används till vardags på många olika sätt beroende på vem det är uttalat av. Det kan uppfattas som positivt i form av att man är bärare av en viss attityd (cool, tuff), musikstil, klädstil – ett sätt att vara. I negativa termer kan samma egenskaper eller symboler användas men då snarare i form av att en ”blatte” sticker ut på ett negativt sätt, är opålitlig, kriminell, aggressiv och i allmänhet missanpassad i det svenska samhället. Vi tänker oss att begreppet ”blatte” är socialt konstruerat och att olika sociala kategoriseringar tillsammans skapar det som uppfattas som ”blatte”. Genom sociala kategoriseringar tänker vi oss att man ständigt inkluderar och exkluderar för att tydliggöra och avskilja vissa individer och grupper från andra individer och grupper.

1.2 Ordförklaring

Enligt svenska akademiens ordlista kan ordet ”blatte” uppfattas som nedvärderande och vara beskrivande för en mörkhyad utländsk person (www.svenskaakademien.se, 2010). Rickard

Johnsson (2007) hänvisar till en mer historisk innebörd från Gibsons svenska slanglexikon. Där finner man att ”blatte” kan beteckna en löjlig figur, pajas eller neger. Innebörden av att vara ”blattig” sägs i samma lexikon vara att man är okamratlig, elak, dum eller fånig. I Språkrådets frågelåda kan man hitta att begreppet historiskt kan härledas till text från 1986 där det beskrivs som ett skällsord för invandrare eller utlänningar och att begreppet anses som mycket grovt (www.sprakradet.se, 2010).

Vår egen uppfattning av begreppet är att det används som ett sätt att konstituera ett ”vi” bland ungdomar med invandrarbakgrund. Vi uppfattar det som att de ungdomar som identifierar sig själva som ”blattar” med någon slags medvetenhet använder ordet om sig själva och varandra för att därmed klä av ordet dess negativa klang och innebörd.

Nationalencyklopedin definierar invandrare som en person som flyttar från ett land till ett annat för att bo där en längre tid. I Sverige måste personen vara bosatt i landet i minst ett år för att definieras som invandrare (Nationalencyklopedin, 2010). I vår studie kommer begreppet invandrare användas för både första och andra generationens invandrare. I vissa avseenden likställs även begreppen invandrare och ”blatte” på grund av att både vi och deltagarna i våra fokusgruppintervjuer menar att det i vissa fall är synonymt.

Nationalencyklopedin definierar svensk som en person som kommer ifrån Sverige (Nationalencyklopedin, 2010). När vi i studien använder oss av ordet svensk kommer vi dels att syfta till ovanstående definition men även till att svensk är någon som är född i Sverige, där även båda föräldrarna har svensk bakgrund.

1.3 Syfte och frågeställningar

Med denna studie vill vi undersöka hur ungdomar i gymnasieåldern ser på och relaterar till begreppet blatte. Vi har för avsikt att ur en hermeneutisk synvinkel belysa och diskutera begreppet ”blatte” i förhållande till dess användning bland ungdomar. Till hjälp har vi formulerat följande frågeställningar:

- Hur förstås och används begreppet ”blatte”?
- Vilka värderingar innehåller begreppet ”blatte”?
- Används begreppet ”blatte” som en social kategorisering?

2. Metod

2.1 Val av metod

Vi har för denna uppsats valt ett kvalitativt perspektiv. Vi menar att vi på detta sätt får ett djupare och mer detaljrikt, om än begränsat, utsnitt av verkligheten som vi tänker oss bättre kan svara mot vårt syfte och våra frågeställningar. Kvale och Brinkmann (2009) talar om den kvalitativa forskningsmetoden som en mer subjektiv återspeglning av individers upplevelser och uppfattningar gällande den värld de lever i. De menar att man kan få en ”verkligare” bild av individers tillvaro (Kvale & Brinkmann, 2009). I början av vårt arbete upptäckte vi att ordet blatte tycktes vara väldigt komplext och svårt att generalisera, att det inte fanns ett klart och entydigt svar på vad eller vem en blatte faktiskt är. Detta fick oss att ganska direkt vilja använda oss av en kvalitativ forskningsmetod eftersom vi ville få en mer beskrivande bild av hur begreppet används, hur människor använder det och vad det i användandet har för innebörd och laddningar. Vi menar att en kvantitativ metod hade gjort vår empiri allt för stel och svår att tyda. Svaren hade blivit för övergripande och ytliga vilket inte hade kunnat hjälpa oss i vår strävan att besvara de frågeställningar vi har valt.

2.2 Fokusgruppintervju

I vår uppsats valde vi att använda fokusgruppintervjuer, eftersom vi tänkte oss att individuella intervjuer inte skulle ge ett lika nyanserat och brett material. Vi uppfattar att begreppet blatte är relativt nytt och tabubelagt, vilket skulle kunna hindra en person i en individuell intervju, då denne hade blivit tvungen att föra ett resonemang med sig själv och oss som intervjuare vilket vi tänker oss hade kunnat hämma personen i sin vilja att uttrycka sina egentliga tankar och åsikter. Kvale och Brinkmann (2009) menar att tanken med fokusgrupper är att skapa en tillåtande diskussionsatmosfär där fokus ligger på att intervjupersonerna sinsemellan ska kunna föra en diskussion medan vi som moderatörer har en mer passiv roll. Tanken med fokusgrupper är inte att gruppdeltagarna i slutet av intervjun ska ha kommit fram till en unison och gemensam åsikt utan snarare att olika åsikter och tankar ska kunna få ta form (Kvale & Brinkmann, 2009). Även Billinger (2005) talar om fokusgrupper som ett sätt att låta deltagare i en grupp få resonera kring ett fenomen med så lite påverkan som möjligt från intervjuaren. Billinger menar vidare att fokusgrupp som metod är användbart då man vill studera kulturellt förankrade föreställningar och då man vill jämföra åsikter och föreställningar mellan olika inbördes homogena grupper i samhället (Billinger, 2005).

Vi har valt att använda oss av två fokusgrupper med gymnasieungdomar eftersom vi var intresserade av hur just ungdomar uppfattar och använder sig av begreppet blatte. Vi hade på förhand bestämt oss för att dela upp intervjupersonerna i en grupp som bestod av enbart personer med svensk bakgrund och en grupp bestående av personer med invandrabakgrund. Anledningen till denna uppdelning var att vi hade en föreställning om att de olika grupperna uppfattar och använder begreppet på olika sätt. Vi tänkte oss även att begreppet blatte kunde vara känsligt att diskutera i blandade grupper. Vi hade på förhand inga önskemål om någon specifik könsfördelning eller i vilken årskurs de gick. Det enda kravet förutom ursprung var att grupperna skulle bestå av fem till sju deltagare i vardera gruppen. I gruppen med enbart svenska ungdomar blev det sju deltagare varav fem deltagare var tjejer och två var killar. Gruppen med ungdomar som hade invandrabakgrund bestod av sex deltagare och där var alla killar. Eftersom vi på förhand inte hade något specificerat önskemål om könsfördelningen kommer vi heller inte att analysera vårt material utifrån kön eller utifrån att könsfördelningen inte var densamma i de två grupperna.

2.3 Intervjuguide

Inför fokusgruppintervjuerna utformade vi en intervjuguide (bilaga 1) med fyra olika teman samt 16 underfrågor. Vår tanke var från början att i den mån det gick endast presentera respektive tema för grupperna för att låta gruppdeltagarna utifrån dessa diskutera fritt. Vi märkte dock snart att detta blev svårt då grupperna hade svårt att behålla fokus på de teman vi hade vilket gjorde att vi tog hjälp av våra underfrågor för att strukturera upp diskussionerna någorlunda. Vi hade även en tanke om att vi som moderatorer i så stor utsträckning som möjligt enbart skulle finnas i bakgrunden och låta grupperna diskutera själva vilket inte heller var helt enkelt. I en av grupperna tenderade deltagarna att i stor utsträckning tala direkt till oss vilket gjorde att vi blev mer involverade i samtalet än vi hade tänkt oss. Även om vi från början inte såg detta som önskvärt tycker vi ändå att intervjun föll ut väl då deltagarna med hjälp av våra underfrågor hade lättare att behålla fokus i sina diskussioner. Vi kan också nu i efterhand tycka att det förtydligades ytterligare att gruppdeltagarna kunde tala fritt och att det inte fanns ett givet svar då de märkte att inte heller vi hade ett ”rätt” svar.

Vi ser mest likhet mellan hur vi har utformat vår frågeguide och den allmänna intervjuguiden (Larsson, 2005). Denna intervjustrategi innebär alltså att vi har formulerat ett antal teman och underfrågor som är relevanta i våra frågeställningar och som gruppdeltagarna fritt har möjlighet att fylla ut på ett detaljerat sätt. Underfrågorna till varje tema har en öppen karaktär

vilket innebär att de kanske inte kommer i en bestämd ordning utan att de snarare används som en checklista för att täcka in det vi har för avsikt att ta reda på. (Larsson, 2005).

2.4 Urval och tillvägagångssätt

Inför våra fokusgruppintervjuer formulerade vi ett brev (bilaga 2) som vi skickade ut till sammanlagt 18 gymnasieskolor i Göteborg med omnejd. Av skolorna var nio stycken kommunala och nio stycken var fristående. Det bör här tilläggas att vi inte hade någon speciell tanke bakom urvalet av skolor, då vi inte har någon vidare kännedom om gymnasieskolorna i vårt upptagningsområde. En vecka därefter började vi ringa runt för att följa upp vårt utskick. Det visade sig dock svårt att få ihop fokusgrupper på det här sättet då tiden för när vi ringde var allt för snart inpå stundande höstlov och skolorna hade mycket annat inplanerat. Istället blev lösningen att Lenard tog kontakt med en gymnasielärare han själv hade under sin gymnasietid. Detta visade sig vara lyckat då vi med hjälp av läraren fick ihop vår första fokusgrupp väldigt snabbt. Den andra gruppen fick vi genom att vi besökte en gymnasieskola där vi lämnade information angående vår studie. Vi blev samma dag uppringda av en lärare på skolan som var intresserad och hade en grupp på sex ungdomar som han tänkte skulle vara intresserade av att ställa upp på en fokusgruppintervju redan veckan därpå. I våra grupper är det inte aktuellt att tala om något bortfall då alla deltagare som hade sagt sig vilja ställa upp kom till intervjutillfällena.

Intervjuerna utfördes på respektive gymnasieskola, dels för att det rent praktiskt var den bästa lösningen men även för att eleverna skulle känna sig tryggare i en miljö de rör sig i dagligen. I båda fokusgruppintervjuerna blev vi tilldelade stora klassrum där vi möblerade om så att alla elever samt vi som intervjuare satt runt ett bord vilket var format i en rektangel. Detta möjliggjorde att alla deltagare hade god möjlighet att se och kommunicera med varandra. I den ena fokusgruppen diskuterade deltagarna mer mellan varandra än med oss som intervjuare. Stämningen mellan deltagarna i den här gruppen var god, tillåtande och avslappnad, även om det ibland blev rörigt och de avvek från ämnet. I den andra gruppen diskuterade de mellan varandra men använde sig även i större utsträckning av oss intervjuare som bollplank i sina diskussioner. Även i denna grupp var stämningen bra och diskussionerna hade högt i tak. Den andra gruppen kunde emellanåt bli rörig då ett flertal diskussioner kunde föras samtidigt, något som kunde göra det besvärligt att uppfatta allt som sades.

Båda intervjuerna spelades in med en diktafon och tog ca en och en halv timme vardera. Båda fokusgruppintervjuerna transkriberades för att vi sedan skulle kunna få en klarare överblick

över vårt empiriska material. När vi transkriberade vårt material spenderade vi två dagar per intervju med att skriva ut det som var relevant för vår studie. Detta innebar att vi medvetet valde bort sådant i diskussionerna som inte hörde till ämnet. När vi hade transkriberat vårt empiriska material började vi sortera upp det efter våra teman och underfrågor varefter vi ytterligare sorterade bort irrelevanta delar samt valde ut delar som vi ville ha som citat.

2.5 Avgränsningar

När det gäller vilka begränsningar vi har varit tvungna att göra menar vi till att börja med att det hade kunnat vara intressant att utföra fler fokusgruppintervjuer. Ganska tidigt i vår process bestämde vi oss dock för att endast genomföra två fokusgruppintervjuer. Att göra fler intervjuer tänker vi hade givit oss ett för stort material som vi, inom den tidsram vi har, inte hade kunnat ge materialet rättvisa. Ytterligare en aspekt som hade varit intressant att undersöka är huruvida tankar och åsikter hade kunnat variera om vi hade gjort grupper med olika åldrar, t.ex. en grupp med 16-19 åringar och en grupp med 20-25 åringar. Vi valde dock att enbart intervjua gymnasieungdomar, dels eftersom vi tänker oss att begreppet blatte i högre utsträckning används av den här målgruppen, men även för att vi anser att det tidsmässigt inte finns möjlighet att även intervjua äldre (eller yngre) personer för att kunna jämföra begreppets användning och förståelse. Vi exkluderade även en blandad grupp av ungdomar med invandrarbakgrund och ungdomar med svensk bakgrund eftersom vi föreställer oss att begreppets innebörd kan vara känslig och svårdiskuterad i en blandad grupp, då vi tänker oss att begreppet kan uppfattas som kränkande och rasistiskt. Detta hade kunnat medföra att vi inte hade fått ett lika frispråkigt och rikt material som vi har fått i de två fokusgruppintervjuer vi har gjort. Detta kan vi dock inte säga så mycket om eftersom vi inte har försökt att få ihop en sådan blandad grupp. Vi har vidare valt att inte försöka definiera eller analysera begreppet blatte utifrån ett etnicitetsperspektiv eftersom vi inte anser att blatte är någon form av etnicitet. Som vi har uppfattat begreppet blatte och hur det används tycks snarare det faktum att man är olik majoriteten vara det viktiga, inte att ett antal personer i en grupp kan ha inbördes olika etnisk bakgrund. I konstruktionen av blatte uppfattar vi den avvikande nationaliteten som endast en av flera faktorer. Alla dessa exkluderande val lämnar ett utrymme till förklaring av frågor som vi inte kommer ha möjlighet att besvara. Vad vår uppsats kan säga är hur just de ungdomar vi har intervjuat resonerar när det gäller användning och förståelse av begreppet blatte. Därmed anser vi att vi har kunnat uppfylla det syfte som vi i inledningsskedet formulerade för vår studie.

När vi skulle undersöka vad det fanns för tidigare forskning som behandlade begreppet blatte insåg vi väldigt snart att det var väldigt begränsat. Vi försökte till en början undersöka om det fanns någon engelsk översättning men det närmaste vi kom var ”nigger”, ett begrepp som vi uppfattade som allt för begränsat, då de endast tycks hänvisa till mörkhyade personer. Vi sökte på bland annat ”immigrants”, ”ethnicity”, ”cultural identity”, ”refugees”. När de gäller de svenska sökorden så sökte vi på ”blatte”, ”svartskalle”, ”ethnicitet” och ”identitet”, ”etnisk identitet”, ”invandrare”, ”kultur” och ”kulturell identitet”. Vi använde oss av olika databaser så som GUNDA, LIBRIS, SwePub, IBISS samt UR`s mediearkiv. Var vi främst hittade vår tidigare forskning var inte i databassökningarna utan genom referenslistor i tidigare kurslitteratur, utifrån vilka vi sedan har gått igenom ett flertal olika texter som vi har tänkt kan vara relevanta för oss.

2.6 Etiska överväganden

I vår intervjuguide har vi försökt att inte lägga egna värderingar i de frågor som vi formulerade till vår intervjuguide. Vi försökte i bästa möjliga mån göra frågorna så öppna som möjligt vilket dock inte innebär att vi inte hade någon viss föreställning eller intresse bakom de frågor vi ställde. I något avseende har vår förförståelse och åsikter påverkat utformandet av frågor, urval och val av teoretiskt angreppssätt.

Innan vi utförde våra fokusgruppintervjuer informerade vi, dels i introduktionsbrevet och dels vid intervjutillfällena, både lärare och deltagare om studiens syfte, vad materialet skulle användas till och att vi skulle spela in intervjuerna. Eftersom samtliga deltagare var över 15 år gamla behövdes inte målsmans samtycke utan endast ungdomarnas. Vid själva intervjutillfällena informerade vi även deltagarna om att inga namn skulle röjas, att endast vi skulle ha tillgång till det inspelade materialet samt att det skulle förstöras när studien var avslutad. Vi har även valt att inte nämna skolans namn eller exakta geografiska plats. Detta eftersom vi anser att ämnet skulle kunna vara känsligt och att vi därför vill kunna garantera deltagarna högsta möjliga anonymitet (Vetenskapsrådet, 2010)

2.7 Hermeneutik

Vi har valt att använda oss av hermeneutik i analysen av vårt empiriska material. Hermeneutik är läran om tolkning eller uttolkning och syftar till att skapa en förståelse. Hermeneutik användes ursprungligen som ett analysverktyg i texttolkning, bland annat av bibliska och juridiska texter men har därefter kommit att bli allt mer vanligt i texttolkning överlag (Thomassen, 2007). Ett viktigt begrepp inom hermeneutiken är den hermeneutiska cirkeln

vilket innebär att man utgår från en helhet varigenom man tolkar dess olika delar som i sin tur relateras till helhet. Denna cirkulära process är tänkt att vara en hjälp för att utveckla sin förförståelse och därmed skapa en ny förståelse eller fördjupa sin redan befintliga förståelse. Den hermeneutiska meningstolkningen utgår från att varje tolkning är unik och ger en ny syn på och berikar ens förståelse av texten. Texten får alltså en ny mening för varje tolkning som görs. Hermeneutiken bygger på att det inte går att förutsättningslöst göra en tolkning. Vi har alltid med oss en viss förförståelse som man inte kan undkomma. Däremot kan man medvetandegöra denna förförståelse och därigenom vara klar över att de frågor man själv har formulerat till en text avgränsar möjligheterna i de svar man får. (Kvale & Brinkmann, 2009).

Som Kvale och Brinkmann tar upp har vi givetvis en viss förförståelse, vilken vi i så stor utsträckning som möjligt har försökt medvetandegöra. Det faktum att vår egen förförståelse påverkar de teman och underfrågor vi har formulerat gör att vi därmed får vissa svar. Vi menar ändå att vi, med vår förförståelse i åtanke, har försökt utveckla frågorna och göra dem så ”neutrala” som det nu är möjligt.

2.8 Förförståelse

Inför den här uppsatsen insåg vi att våra föreställningar om vad begreppet blatte hade för betydelse var tämligen lika. Den gemensamma föreställningen består i att vi ser begreppet som ett verktyg för identifiering men även som en nedvärderande term gentemot invandrare. Identifieringen tänker vi oss består i att begreppet enar människor med olika etnisk bakgrund och gör dem till en homogen grupp. Vi tänker oss dock att homogeniseringen kan ha både för- och nackdelar. Fördelarna menar vi består i att man kan känna en trygghet och gemenskap i att ”bära samma etikett”. Nackdelarna kan vara att kategoriseringen skapar (ännu fler) klyftor mellan olika delar av samhället, att det skapas ett ”vi och dem” mellan blattar och svenskar.

De gemensamma föreställningar vi har om vad blatte innebär är alltså att man ska vara invandrare men att man t.ex. inte kan komma från exempelvis Danmark. Det finns alltså fler, om än svårgreppbara, kriterier som måste uppfyllas för att man ska kunna ”klassas” som blatte.

Det som skiljer oss åt ligger på ett erfarenhetsplan där Lenard både har använt och även blivit identifierad som en blatte av andra, medan Elias varken har använt det eller blivit identifierad

som blatte. Vi tänker oss att denna skillnad kan ge oss delvis olika infallsvinklar och förståelse av användningsområde när det gäller begreppet blatte.

2.9 Validitet och reliabilitet

Gällande validiteten kan det aldrig sägas att vårt utskrivna material av intervjuerna är objektivt. Det är snarare en subjektiv skriven konstruktion av en talad verklighet (Kvale & Brinkmann, 2007). Just denna konstruktion är skapad av oss för att göra det möjligt för oss att försöka förstå det vi vill undersöka. Vår studie har inte för syfte att leverera en absolut sanning om vad blatte betyder utan är vårt försök att tolka en begränsad del av verkligheten och hur begreppet används och förstås just där. Larsson (2005) nämner Lindströms tanke om hur viktigt det är att formulera sina intervjufrågor så pass tydligt att de kan fånga in det man vill undersöka och att detta får en betydelsefull mening. Vidare så fortsätter Larsson med att diskutera Carlssons tanke om att en hög validitet uppnåtts om läsaren kan få en tydlig bild av fenomenet med hjälp av forskarens metodologiska tillvägagångssätt (Larsson, 2005). På detta sätt menar vi att vi har försökt förmedla en så beskrivande bild som möjligt av hur dessa respondenter upplever begreppet blatte.

Huruvida reliabiliteten kan sägas vara hög eller inte finner vi svårt att avgöra. Som Kvale menar är ju det resultat vi presenterar endast vår tolkning medan två andra forskare mycket väl hade kunnat tolka materialet på ett helt annat sätt och därmed fått fram ett helt annat resultat (Kvale & Brinkmann, 2009).

3. Tidigare forskning

I den litteratur vi har letat fanns det inte mycket som berörde just begreppet blatte och dess betydelse. Vi hittade däremot tämligen omfattande litteratur om identitetsskapande och invandrare. Den litteratur vi har valt att presentera här under tidigare forskning tycker vi tillsammans skapar ett betydande underlag för vår egen studie.

3.1 Blatte betyder kompis

Rickard Jonsson har i sin avhandling ”Blatte betyder kompis” (2007) under ett år följt med en grupp av högstadikillar som beskrivs som ”invandrare” samt följt med på undervisningar med en åttonde klass. Det Rickard intresserade sig för var vardaglig kommunikation och i hans studie så var kommunikationen i klassrummen och rasterna i fokus.

Jonssons syfte med studien var att undersöka hur maskulinitet och stereotypen av ”invandrarkillen” skapas, vidmakthålls och reproduceras genom språket. Han ville veta hur den vardagliga kommunikationen satte gränser för vilket språk som var tillåtet och vilket som var förbjudet i skapandet av stereotypa positioner, samt hur ungdomarna förhåller sig till diskursen om maskulinitet och kategorin ”invandrare”.

Avhandlingen diskuterar hur ”invandrarkillen” konstrueras och skapas genom stereotyper och i förhållande till vad en ”invandrarkille” inte är, nämligen svensk. Avhandlingen diskuterar samtidigt hur man genom att vara en invandrarkille får en viss gemenskap med en grupp. Rickard har valt att använda sig av begreppet invandrare som ett samlingsbegrepp men påpekar att killarna själva säger ”blatte” eller ”svartskalle” till varandra. Det diskuteras i avhandlingen hur dessa killar lever upp till, iscensätter och distanserar sig från stereotypen av invandrarkille.

Johnsson (2007) talar om hur orden tagna ur ett sammanhang inte får någon innebörd utan måste förstås genom sättet det används på. Han menar på att orden skapar verkligheten. Genom att ett visst begrepp används i en specifik situation av en specifik person/grupp vid ett specifikt tillfälle får det en viss innebörd som inte på något sätt måste stämma överrens med en helt annan situation, uttalat av en annan person/grupp vid ett annat tillfälle. Ett tydligt exempel på detta som tas upp i Johnssons bok är då en elev säger blatte till sin kompis.

Läraren reagerar och säger att han inte får säga så medan killen själv försvarar ordet genom att säga ”men blatte betyder kompis för mig!” (Johnsson 2007, s. 273)

Det som för oss är mest intressant i studien kan nästan sammanfattas genom citatet ovan samt lärarens reaktion. För oss bär ”blatte”-begreppet flera värderingar som dels killen i citatet ovan uppfyller när han säger blatte men även så som läraren reagerar när hon hör ordet blatte. Eleven menar att blatte är kompis för honom vilket medför att hans värderingar om begreppet är att det är vänskapligt, en term för gemenskap. Lärarens värdering däremot visar på att blatte är något negativt, något nedvärderande som ingen får kallas. Detta blir viktigt för vår forskning på grund av att det finns så många olika sätt att se på och analysera begreppet blatte, det finns inte bara en sanning om det, det har att göra med hur, var, när och av vem begreppet används.

3.2 Ungdomar och identitet

Antologin ”Ungdomar och identitet” (2006) tar upp olika synsätt på hur identitet skapas och kan förstås. De olika författarna beskriver identitet bland annat i förhållande till kön, sexualitet, språk, utseende och etnicitet. Vi vill främst lyfta upp Kjerstin Almqvists kapitel ”Identitet och etnicitet” där hon bland annat diskuterar hur individer skapar sin identitet genom etnisk tillhörighet och vilka krav som behöver uppfyllas för att man ska kunna sägas höra till en specifik etnisk grupp. Hon tar också upp svårigheterna med att skilja mellan etnisk tillhörighet och kulturell tillhörighet då hon menar att en grupp dels kan identifiera sig själva som etniskt homogen och som bärare av en gemensam kultur, men även som en grupp med en gemensam kultur trots att gruppens medlemmar har olika etnisk bakgrund. Almqvist menar att olika kulturella sfärer skapas där ungdomar är gemensamt aktiva även om de har skilda ursprung, exempelvis inom hip-hop. Hip-hop blir gruppens gemensamma knutpunkt varigenom de kan finna en gemenskap även om de tillhör olika etniciteter (Almqvist, 2006).

Det som blir mest intressant för vår studie är det Almqvist (2006) beskriver i att personer med olika etnisk bakgrund av majoritetssamhället tillskrivs gemensamma egenskaper. Hon menar att det talas om dessa personer som om de utgjorde en etnisk grupp. De får alltså en invandraridentitet, något som Almqvist menar suddar ut vem man är och vad man tillhör för att istället bli anonym. Med det vill hon säga att ens etniska identitet reduceras och att man istället får en invandraridentitet och därmed uppfattas tillhöra en generaliserad och homogen grupp. Almqvist menar vidare att detta kan bli ett problem för barn och ungdomar som

kommer till Sverige i tidig ålder eller till och med föds här. Hon anser att de kan anamma en förvirrande tillhörighet som invandrare eller ”blatte” (Almqvist, 2006).

3.3 Förorten i huvudet

Nils Hammaréns doktorsavhandling ”Förorten i huvudet” (2008) tar upp hur framställningen av unga män och maskulinitet ser ut och görs. Förutom kön och sexualitet, som är de centrala begreppen genom hela avhandlingen, tar Hammarén även upp etnicitet, plats och klass som viktiga aspekter. Han menar att han under forskningens gång insåg att hans grundbegrepp konstruerades utifrån vad han kallar sociala kategoriseringar. Han diskuterar även hur man identifierar sig med andra människor i förhållande till vad man inte är. Exempelvis idrottskillar som i omklädningsrummet skojar om bögar, kärringar och invandrare, och därmed distanserar sig från vad det innebär att vara homosexuell, feminin eller bärare av en annan etnicitet. Andra ämnen som behandlas genom uppsatsen är vilken bild som förmedlas av förorten och dess (främst unga manliga) invånare, hur denna bild skapas och hur de som bor där tvingas förhålla sig till den rådande bilden trots att de inte själva har konstruerat den.

Hammarén diskuterar även hur dessa unga män förhåller sig till den maskulinitet och sexualitet de själva och samhället skapar, samt hur de förhåller sig till femininitet och den skapade bilden av hur kvinnor är och ska bete sig. I intervjuer får killarna prata och rannsaka sig själva om sitt sätt att förhålla sig till och använda sig av begrepp så som ”hora” och ”player”, vilka olika innebörd dessa begrepp har samt vad det finns för olika typer av killar, så som mjukisen, den osäkre och machokillen. Ett annat tema som behandlas av killarna i studien är homosexualitet.

Vad som blir betydelsefullt för vårt arbete är hur Hammarén resonerar kring att etnicitet framställs som en egenskap vilken skulle ha en viss påverkan på människors attityder och handlingar. Etnicitet blir på så vis ett sätt med vars hjälp man förklarar vissa skillnader mellan sig själv och ”den andre”. Ytterligare ett tema som tas upp i Hammaréns avhandling och som vi känner igen från våra fokusgruppintervjuer är känslan av exkludering och särbehandling på grund av ens ursprung. Ungdomarna i ”Förorten i huvudet” diskuterar och använder sig av slående lika exempel som de ungdomar som vi har intervjuat. De tar upp efternamnets betydelse då man söker arbete och hur media tenderar att utpeka att det just var en person med invandrarbakgrund som begick ett nyligen inträffat brott.

4. Teoretisk referensram

4.1 Social konstruktivism

Malcolm Payne (2002) tar i sin bok upp Berger & Luckmanns begrepp social konstruktion som ett sätt varigenom vi i social interaktion med vår omgivning konstruerar vår verklighet. Det diskuteras om hur varje enskild individ har en egen uppfattning om verkligheten vi lever i men att vi först genom att med andra dela med oss av våra erfarenheter organiserar dessa och därmed skapar en gemensam objektiv bild av verkligheten. Genom att våra gemensamt skapade uppfattningar och antaganden av många blir tagna för givna, skapar vi de regler utifrån vilka vi agerar. Därmed har vi förklarat vissa beteenden, förhållningssätt och åsikter för allmängilliga i det samhälle vi lever i. Med andra ord blir våra gemensamt skapade uppfattningar en produkt av flera individers förståelse. Genom att nästkommande generationer växer upp i den här skapade verkligheten och uppfattar dess normer som naturliga, blir dessa individer på sätt och vis en produkt av samhället. På det här sättet uppstår en ständigt pågående process där producering och reproducering av strukturer skapar ytterligare nya strukturer inom vars ramar ett samhälles individer lever i (Payne, 2002).

Magdalene Thomassen (2007) poängterar språkets betydelse i våra sociala interaktioner med vars hjälp vi skapar vår kunskap om världen. Hon menar att det är genom en språklig interaktion individer emellan som relationen konstrueras men även vår uppfattning om verkligheten som omger oss. Dessa konstruktioner blir alltså de verktyg vi använder för att förstå dels oss själva men även vår tillvaro. Thomassen talar om att vårt kunskapsskapande inte sker individuellt utan att det är genom samtal med andra som vi väljer att förstå hur saker och ting förhåller sig. Thomassen påpekar dock att de konstruktioner vi genom våra sociala interaktioner skapar för att förstå ett fenomen inte behöver skapa fenomenet i sig (Thomassen, 2007). Vår uppfattning blir den att om vi gemensamt talar om hur vi ska förstå exempelvis blatte innebär inte det att de egenskaper vi kopplar ihop med vårt påkomna ord inte finns innan dess. Istället skapar vi en benämning som är betydelsefull för oss, nu i den kontext vi lever i.

Meeuwisse och Swärd (2002) tar upp hur delar av den socialkonstruktivistiska skolan hävdar att det över huvud taget inte finns någon objektiv sanning. De menar att även vetenskap är socialt konstruerad och att en forskare inte kan säga sig ha gjort en mer ”verklig” tolkning än

någon annan eftersom våra uppfattningar och konstruktioner alltid är kontextberoende. Socialkonstruktivister vill även hitta vad det är som gör att sanningar finns och hur de kan komma att bli etablerade och accepterade (Meeuwisse & Swärd, 2002).

4.2 Tron på rollen

Erwing Goffman (2007) tar i sin bok *Jaget och maskerna* upp begreppet tron på rollen. Han menar att en individ kan spela en viss roll inför sin omgivning och i den rollen utgå från att den är äkta. Den agerande personen förutsätter då att publiken ska uppfatta hans roll som autentisk vilket innebär att observatörerna måste tro på de egenskaper han utger sig för att besitta. Det innebär även att omgivningen förväntar sig vissa konsekvenser av den agerandes handlingar. Den agerande individen ska således ha förmedlat en känsla av att hans agerande är i enlighet med de existerande uppfattningar som finns för den aktuella rollen.

När en individ spelar rollen inför andra så kan två olika extremer framträda. Den ena är att den agerande blir duperad av sitt uppträdande. När en person blir duperad blir han övertygad om att hans agerande är äkta och att hans omgivning därmed ska uppfatta hans uppträdande som helt naturligt. Som en motpol till den duperade individen menar Goffman att en individ kanske inte låter sig övertygas av sin egen roll utan istället väljer att cyniskt spela den. Den person som är cynisk tror inte på sitt eget agerande och har oftast inte heller något intresse av vad observatören har för uppfattning av honom. Individen som medvetet agerar utifrån hur han vill bli uppfattad kan exempelvis göra det utifrån ett syfte att lura sin publik för sin egen nytta eller privata syfte. En cynisk individ kan även lura sin publik för vad han anser vara till deras eget bästa eller samhällets bästa. Goffman påpekar även att den cyniske individen kan få ut ett privat nöje av sin föreställning genom att känna sig fri att leka med vad hans publik fortfarande känner sig tvungna att ta på allvar (Goffman, 2007).

Vi tolkar Goffmans tankegångar om den duperade respektive cyniske aktören som ett medvetet eller omedvetet sätt att spela sin roll. Vi tänker oss även att en person som agerar cyniskt i förhållande till sin omgivning kan bli duperad av sitt uppträdande och börja tro på sin roll. Detsamma tänker vi oss gällande en person som redan från början är duperad av sin roll och som med tiden kan bli medveten om sitt sätt att framträda och därmed mer aktivt kan välja ett sätt att agera.

4.3 Fasad

I och med att vi använder oss av Goffmans begrepp tron på rollen anser vi att begreppet fasad är en kompletterande del till tron på rollen. Med fasad hänvisar Goffman till den expressiva utrustningen som i en bestämd situation ses som korrekt och som aktören mer eller mindre använder under sitt framträdande. Goffman delar upp begreppet fasad i inramningen och personlig fasad. Inramningen, som är platsbunden, står enligt Goffman för scenen där individen utför sitt agerande. Detta innebär alltså den rekvisita som miljön tillhandahåller så som möbler, dekor och övrig rumslig inramning. Den personliga fasaden är den övriga delen i den expressiva utrustningen som kopplas direkt till personen och hans agerande. Till skillnad från den platsbundna inramningen är den personliga fasaden något som individen alltid har med sig var han än befinner sig. Den personliga fasaden inkluderar bland annat individens status, kläder, kön, ålder, utseende, ursprung, hållning, talmönster, ansiktsuttryck och gester. Goffman menar att vissa av dessa element är bestående medan andra kan skifta ett flertal gånger under kort tid. En persons ursprung är ett exempel på en sådan del som inte förändras medan t.ex. personens ansiktsuttryck kan variera från den ena sekunden till den andra (Goffman, 2007).

4.4 Stigma

Goffman (1972) beskriver begreppet stigma som en avvikande och misskrediterande egenskap som konstrueras i relationer mellan människor. Han delar in stigmabegreppet i tre kategorier. Kortfattat handlar två av indelningarna om dels kroppsliga missbildningar och dels om personliga karaktärsbrister. Den tredje, som för oss har störst relevans, är vad Goffman kallar ”tribala” stigma. Detta stigma menar han bygger på avvikelser i ras, nation, klass, etnicitet, religion och liknande. Goffman menar även att stigma kan föras vidare genom generationer och att det kan drabba en hel familj (Goffman, 1972). Vi uppfattar detta som att en familj som har invandrat från ett annat land till Sverige blir stigmatiserade vilket i sin tur gör att familjens barn, trots att de är födda i Sverige, riskerar att ärva familjens stigma. Goffman talar om hur vi redan när vi ser en person får vissa intryck vilka vi använder för att kategorisera och tillskriva individen vissa egenskaper – vi fastställer individens sociala identitet. Av detta skapar vi sedan normativa förväntningar, utifrån vilka vi väntar oss att personen i fråga ska uppträda. Vidare beskrivs att man får en viss social information när man ser en människa, utifrån dennes kroppsliga uttryck och yttre karaktäristiska detaljer. Den sociala informationen förmedlas alltså av personen själv genom vissa tecken som han i vissa

fall inte har möjlighet att göra något åt. Dessa tecken kallar Goffman för ”symboler”. Man kan på ett rutinmässigt sätt kategorisera människor utifrån dessa symboler och placerar dem i olika fack, alltså placerar människor till olika grupper på ett generaliserande sätt. Goffman talar om olika typer av symboler, bland annat stigmasymboler som han menar är symboler som visar på en förnedrande brist vilka får till följd att bäraren av dessa symboler nedvärderas av sin omgivning (Goffman, 1972.).

Vidare tar Goffman i sin bok upp hur stigmatiserade personer inom en och samma kategori ofta blir påverkade av hur en enskild person från kategorin i fråga agerar. Som exempel kan en person som begår ett brott, som blir framgångsrik eller på annat sätt uppmärksammas, bli som en representant för hela den grupp han tillhör. Ett sätt på vilket detta generaliserande av en grupp kan förstärkas är enligt Goffman genom media. Om en stigmatiserad person agerar på ett sätt som anses förkastligt, blir hela den grupp vari den enskilde individen har sin tillhörighet genast sedd som bärare av samma förkastlighet. På samma sätt om personen presterar på ett sätt som anses positivt, får hela den grupp han tillhör möjlighet att åtnjuta en viss del av den positiva uppfattning som basuneras ut (Goffman, 1972).

En stigmatiserad person som umgås med en icke stigmatiserad person kan komma att uppleva sig mindre stigmatiserad i vissa fall. Goffman menar dock att denna person, då han ser andra personer som stigmatiserats av samma anledning som han själv, kan komma att uppleva en identitetsambivalens då han ser dessa personer uppträda på ett för gruppen stereotypt sätt. Då detta inträffar menar Goffman att personen kan uppleva skam över de personer som egentligen har samma stigma som han eftersom han upplever en viss gemenskap med dem. Detta gör i sin tur att personen varken förmås acceptera den egna gruppen eller ta avstånd ifrån den. När det gäller grupp tillhörighet menar Goffman att de i en persons ”egna” grupp har en möjlighet att definiera just deras grupp som personens enda rätta grupp. Även om personen i fråga väljer att socialisera sig till andra grupper kommer ”ursprungsgruppen” hävda att han aldrig kan bli en medlem av någon annan grupp. Goffman tänker sig att personen i det fall han väljer att hålla sig till sin ”egna” grupp kommer ses som lojal och autentisk. Om han däremot väljer att ta avstånd från gruppen kommer han ses som feg och dum (Goffman, 1972).

5. Resultat

I det här kapitlet ska vi presentera de resultat som vi har kommit fram till utifrån de teman vi valde att bygga våra intervjuer på. Vi har använt oss av fyra olika teman där vi även hade ett antal underfrågor till varje tema. Dessa teman är ”Vad betyder blatte”, ”Vem är blatte”, ”Vem får kalla vem för blatte” samt ”Är man alltid en blatte”. Vi har i detta kapitel valt att presentera båda fokusgruppernas svar under respektive tema då vi tänker oss att detta också kan tydliggöra eventuella skillnader och/eller likheter i deras resonemang. Vi har valt att kalla gruppen med ungdomar som hade svensk bakgrund för fokusgrupp 1 och gruppen med ungdomar som har invandrabakgrund för fokusgrupp 2 (baserat på ordningen i vilken intervjuerna har gjorts). I båda fokusgruppintervjuerna märkte vi att frågorna ofta och lätt övergick i varandra under intervjuernas gång. Ett tema kunde aldrig helt avslutas utan togs till viss del med in i efterföljande teman och fördjupades ytterligare ju längre diskussionerna framskred. Gruppdeltagarna kunde även tendera att börja prata om ämnen i vår intervjuguide långt innan vi själva hade ställt frågorna. Detta menar vi ytterligare visar på en komplexitet och att begreppet blatte tycks vara väldigt svårgreppbart.

5.1 Vad betyder blatte?

I den första fokusgruppen menade de att blatte handlar om ett sätt att prata och bete sig, att det är en form av image/stil man väljer att anamma. Gruppen menar att man tar på sig en roll. De gör också en geografisk inramning där de först menar att en blatte är någon som har utomnordisk härkomst. Men när vi frågar om man som invandare från t.ex. Tyskland eller England kan kallas för blatte menar de att det inte går utan att det snarare är ett samlingsbegrepp för personer som kommer från länder vars kultur skiljer sig från den svenska. I sin geografiska definition av blatte exkluderar de alltså Norden och ett flertal västeuropeiska länder. Gruppdeltagarna menar att ordet blatte bär på en negativ klang och tänker sig att det främst används som ett skällsord. Dock menar de att det av de som innefattas i kategorin blattar själva använder det med en positiv innebörd om sig själva.

I den andra fokusgruppen menade respondenterna att blatte beskriver en invandrarkille eller invandrartjej. Även i den här gruppen diskuterade de vilka geografiska områden man skulle härstamma ifrån för att kunna betecknas som blatte. Respondenterna i den här gruppen uteslöt också Norden och länder som England i sin geografiska avgränsning. I fokusgrupp 2 likställer

de blatte med svartskalle och invandrare. Gruppdeltagarna anser att begreppet blatte kan användas både i positiva och negativa termer. De anser att blatte är positivt när de benämner sig själva och sina vänner som blattar samt när de befinner sig på ställen som domineras av personer med invandrarbakgrund. De talar också om att blatte är ett sätt att visa stolthet över sitt ursprung. Negativt anses begreppet vara när det används som ett nedtryckande uttryck av människor som inte anser sig själva vara blattar, att vara blatte är även negativt enligt gruppen när man ska söka arbete. Vidare menar de att blatte är negativt på så sätt som det enligt dem oftast framställs av media. Liksom fokusgrupp 1 så syftar medlemmarna i fokusgrupp 2 på att blatte är ett sätt att vara men tillägger även att det har med utseende att göra, exempelvis svart hår. Vidare framförde gruppen tankar om att begreppet blatte till en viss del kunde kopplas till kriminalitet, något som diskuteras senare i resultatdelen.

5.2 Vem är blatte?

Det fanns i fokusgrupp 1 en tanke om att kulturellt arv hade en påverkande faktor för vem som blev eller gjordes till blatte. De menade att det var en slags socialiseringsprocess där man skolades in i ett visst sätt att prata eller bete sig på. Som någon form av tydliggörande exempel menade gruppdeltagarna att en person från Mellanöstern kunde framstå som en typisk blatte. Den som är blatte enligt gruppen är någon som av media tilldelas negativa beteenden och symboler. Gruppen diskuterade även tanken om att det fanns vad de kallade ”riktiga blattar” och ”låtsasblattar”. De menade att det däremellan fanns någon form av skala på vilken man kunde vara blatte av olika grad (detta är någonting som även diskuteras senare i intervjun). De menar här att den som ses som mindre blatte uppfattas som någon som vill försöka anpassa sig till den svenska kulturen. Gruppdeltagarna hävdar också att blatte inte är något man föds till utan är något man blir genom en socialiseringsprocess.

Gruppen gör också en åtskillnad mellan att vara invandrare och att vara blatte. De hävdar att begreppet invandrare kan uppfattas som mer neutralt och snarare i positiv riktning då de tar upp exempel på högutbildade läkare som en invandrare. Blatte menar de istället är laddat med mer negativa värderingar som de menar till viss del har skapats av media, exempel som tas upp är att blattar är kriminella eller invandrare som mer allmänt betar sig dåligt. Gruppen delar uppfattningen om att blattar är invandrare som är slarviga och inte lyckas. En gruppdeltagare menar till och med att de individer gruppen kategoriserar som blattar står för den representativa bilden av all invandring i Sverige under den senaste perioden. Ytterligare en gruppdeltagare fyller här i och menar att den mediala bilden påverkar samhället så pass starkt att den uppfattas som den sanna och att blattar förknippas med ”de farliga invandrarna”.

När vi frågar fokusgrupp 1 om en svensk kan vara blatte menar de att en svensk kan försöka ta till sig det sätt att vara som karaktäriserar en blatte men att den personen då snarare får etiketten "låtsasblatte" eller "svenneblatte" och att detta aldrig kan likställas med vad de kallar "originalblattar". De personer de kallar "låtsasblatte" menar de är svenskar som går på IV (individuella programmet på gymnasiet) och använder droger. Gruppen tänker sig dock att det även finns de svenskar som i hög grad umgås med människor som har invandrabakgrund och därmed anammar ett visst sätt att vara eller prata på. Men att man inte kan klandra dessa personer för att försöka vara "låtsasblattar" eftersom de gör det omedvetet. En gruppdeltagare ger ett självupplevt exempel på detta då han själv under en period av sitt liv ville vara en blatte. Han berättar om hur han utövade en sport där majoriteten av deltagarna var invandrare som enligt honom hade en "blattig" stil och han kände att han ville smälta in i gruppen. En gruppmedlem tänker att invandare som inte helt vill anamma den nya kultur de har hamnat i skapar en "tredje kultur", "blattekulturen", som ett slags mellanting.

När vi frågar om vad som mer är beskrivande för en blatte talar gruppen om bestämda symboler för en viss stil. De tar upp exempel som att en blatte bär XXL-tröjor och bryter. I samband med detta frågar en gruppdeltagare de övriga i gruppen om tjejer också kan vara blattar. Det framkommer då av vissa i gruppen att även tjejer kan vara blattar men att de då är det på ett annat sätt än killar. Vad som faktiskt skiljer mellan killar och tjejer som blattar kan de dock inte helt tydliggöra. När de återkommer till vem som är blatte lägger en gruppdeltagare fram tankar om att vissa aktivt vill vara blattar och söker sig till andra likasinnade. Han menar att de tillsammans går runt och "busar och slår sönder busskurer". En annan gruppdeltagare håller med och påpekar att om man sedan vill komma ur ett sådant här "blattegäng" kan man möta motstånd i sin vilja att bli "mindre blattig". Längre in i intervjun börjar gruppen diskutera huruvida blatte kan jämföras med begreppet nigger och menar att blatte kan fungera som ett slags samlingsbegrepp för alla invandrare i stil med hur nigger enligt gruppen är ett samlingsbegrepp för alla mörkhyade. Det finns också tankar om att vissa som enligt gruppen fyller de utseendebaserade kriterierna för vad en blatte är kan bryta mot detta genom att prata och bete sig så som de menar att en svensk gör.

En gruppdeltagare menar att ordet blatte kan användas som en hjälp för att beskriva en person men att hon, med medhåll av övriga, menar att de annars föredrar att inte använda ordet. Hon menar dock att vissa egenskaper hos en person går att beskriva med hjälp av ordet blatte. Hon beskriver det som att:

Alltså det är samma sak som att jag... det är som att det är någon som går förbi som har blont hår och lite för mycket smink, då blir det så här kolla på den fjortisen liksom. Det är ju bara för att veta vilken person man pratar om

I fokusgrupp 2 ansåg deltagarna att alla som befann sig på platsen var blattar, inklusive oss som intervjuare. En diskussion uppstod ändå ifall Elias var blatte eller inte trots att han var adopterad. En av gruppdeltagarna hävdade bestämt att Elias var blatte eftersom hans biologiska pappa inte hade svensk bakgrund. Han menade att man ärver sin pappas efternamn, värderingar, ursprung och kultur. Enligt honom så hade inte mammas bakgrund någon betydelse för hur man skulle uppfatta sig själv och sitt ursprung. En annan gruppdeltagare instämde och fortsatte med att säga att svenskt medborgarskap inte gör en människa till svensk utan att det har att göra med vad man anser sig vara i hjärtat. Till skillnad från fokusgrupp 1 så anser fokusgrupp 2 att man föds som blatte. Däremot verkar de ha samma uppfattning som fokusgrupp 1 om att en invandrare och blatte är samma sak, det vill säga faller under samma kategori.

I sin beskrivning av begreppet blatte menar de att en blatte är en person som använder sig av mer slang i sitt språkbruk, en blatte kan inte prata riktig svenska och bryter. De fortsätter att ge andra exempel på karaktäristiska drag hos en blatte. En av deltagarna hävdar att man är "kaxig" om man är blatte, medan en annan inte håller med och påpekar att det lika väl finns "snälla blattar". Ytterligare en menar att det inte går att sätta en stämpel på vad blatte är utan att "man är som man är". Ett flertal av deltagarna menar dock att begreppet blatte är nedvärderande. Enligt gruppdeltagarna anses en blatte vara en helt vanlig person, likväl som en svensk, men med invandrabakgrund. De har däremot uppfattningen att majoritetssamhället har en starkt stereotyp bild av hur en blatte är. En i gruppen använder uttrycket "femman kurd" (Femman är ett namn på ett köpcenter) för att beskriva den stereotypa bilden av blatte som en bråkig och uppmärksamhetssökande person. En annan gruppdeltagare håller med och visar på en medvetenhet om ordets negativa innebörd hos många. Gruppen visar en ambivalens inför begreppet blatte, till viss del väljer de att ta avstånd från begreppet eftersom det bär på en negativ innebörd. Detta gör de genom att i diskussionen reproducera majoritetens bild av den stereotypa blatten. Samtidigt försvarar de begreppet genom att själva använda blatte som något positivt om sig själva. Vissa i gruppen menar även att de använder ordet om sig själva i en ovilja att identifiera sig själva som svenskar.

När vi frågade ifall en svensk kunde vara blatte ansåg deltagarna i gruppen att detta inte var möjligt. De menade att en svensk kunde försöka vara en blatte genom att låna symboler som är vanliga för gruppen i fråga. Deltagarna gav exempel på vad som gör att man spelar blatte, det kan vara en pålagd brytning, att ha Peak-tröjor och göra olagliga saker. En i gruppen menar att om en svensk beter sig som en blatte så blir han en ”svensk blatte”. En annan gruppmedlem bekräftar ovanstående genom att påstå att en svensk aldrig kommer kunna ses som blatte.

I början av intervjun menade majoriteten av gruppdeltagarna att blatte och invandrare var samma sak. Ju längre in i intervjun vi kom började dock skillnader att framträda då det visade sig att gruppen inte var helt överens gällande eventuella skillnader/likheter mellan att vara blatte och invandrare. En person i gruppen anser att blatte är någon som följer traditioner och på det sättet blir en riktig invandrare medan en annan anser att invandrare inbegriper alla som invandrat till Sverige. Ytterligare en anser fortfarande att blatte och invandrare är samma sak. Efter en stund började gruppen diskutera att blatte var ett beteende istället för något man föds till, något som även framkom i fokusgrupp 1. Gruppmedlemmarna ansåg ändå att man kunde urskilja vem som var och inte var blatte. Detta genom vissa tillskrivna beteenden som anses negativa så som ”spela över”, ”vilja synas”, ”spela kung” osv.

5.3 Vem får kalla vem för blatte?

I fokusgrupp 1 menade man att det fanns en skillnad i om en enligt gruppen ansedd svensk kallade en utländsk person för blatte eller om en utländsk person kallade en annan utländsk person för blatte. Likadant var det mer accepterat att en svensk skulle kalla en annan svensk för blatte. En i gruppen likställer det med att en mörkhyad skulle kalla en annan mörkhyad för ”nigger” men att en som inte är mörkhyad inte får kalla en mörkhyad för ”nigger”. Då skulle det snarare uppfattas som en förolämpning. Samma tycks det vara med blatte, vem som säger det till vem beror på vem man själv är i situationen och i förhållande till personen. En i gruppen berättar om hur hon hade kallat en kompis för ”nigger” men fått negativ respons medan en annan kompis som själv var mörkhyad fick säga ”nigger” till samma person. Gruppdeltagarna menade också att det i princip var nödvändigt att man kände personen i fråga för att det skulle vara legitimt att kalla honom eller henne för blatte.

Precis som i fokusgrupp 1 menade deltagarna i fokusgrupp 2 att en svensk person inte får kalla en utländsk person för blatte. En i gruppen menar att folk anser det vara rasistiskt om en svensk säger blatte vilket förstärks då ytterligare en i gruppen menar att om en svensk skulle

kalla honom för blatte så skulle en konflikt uppstå. I gruppen är uppfattningen den att en blatte får kalla en annan blatte för blatte såvida de känner varandra eller att tonläget inte är hotfullt och att det är på skämt. En i gruppen menar att det kan jämföras med om en vit säger neger till en mörkhyad, att detta uppfattas som rasistiskt och kränkande. En i gruppen tar upp samma exempel som kom upp i fokusgrupp 1 om att en mörkhyad får kalla en annan mörkhyad för ”nigger” men att en icke mörkhyad inte får säga det. Samma är det om en svensk säger blatte till en blatte. En annan i gruppen fyller här i och menar att även mörkhyade personer kategoriseras som blattar vilket gör att det då skulle uppfattas som rasistiskt att kalla personen i fråga för blatte likväl som neger. Vidare menar vissa deltagare i gruppen att en blatte som umgås med svenskar och därmed inte räknas som en ”riktig” blatte inte har rätt att kalla en blatte för blatte. En i gruppen tar upp ett exempel på när och av vem det inte är lämpligt att använda ordet blatte:

Ja typ, om en svensk rakad kille med bombarjacka säger din jävla blatte, det är klart att man inte tar det som en komplimang. Det är klart han inte ska säga så

5.4 Är man alltid en blatte?

I fokusgrupp 1 menade deltagarna att man inte alltid behöver vara en blatte. Vissa personer i fokusgruppen menade att man kunde sluta vara blatte, medan en deltagare menade att det finns två olika infallsvinklar. Hon menar att om man väljer att uppfatta blatte som en image kan man sluta vara blatte, men om man går på utseende och då refererar till att man tydligt ska se att en person inte kommer från Sverige menar hon att man inte kan sluta vara blatte. Efter denna utläggning ändrade de övriga deltagarna sin uppfattning och höll med om detta resonemang. Deltagarna refererar tillbaka till diskussionen tidigare i intervjun angående ”låtsasblattar” och menade att då detta sågs enbart som en image kunde man upphöra att vara ”låtsasblatte”. Däremot menade gruppen att man inte kunde upphöra att vara en ”riktig blatte” eftersom de menade att detta både var en image och ett bestämt utseende. Med detta menade deltagarna att ”riktiga blattar” kunde ändra sitt beteende, klädstil och symboler men att de inte kunde ändra de utseendedrag som gruppen menade karaktäriserade en blatte.

En ny diskussion uppstår då gruppen pratar om att man kan inta olika roller i olika situationer. Med detta menade deltagarna att man som blatte kunde tona ner eller framhäva sin ”blattighet” beroende på var man befann sig. Däremot ansåg gruppen att detta skulle vara

betydligt svårare för en svensk att göra eftersom omgivningen skulle ifrågasätta personens trovärdighet snarare än att se det som ett naturligt beteende.

När vi frågar huruvida man åldersmässigt kan sluta vara blatte pratar gruppen om att det är något man kan vara tämligen högt upp i ålder. En av gruppmedlemmarna vill dock bortse från siffrorna och menar att man bör se till ”hur man är i huvudet”. Han får här medhåll då en annan medlem menar att man slutar vara blatte ”när man växer upp”.

I fokusgrupp 2 menar en deltagare att man, om man reser tillbaka till sitt hemland på besök, inte uppfattas som blatte utan som en landsman. En annan deltagare fyller i att man i sitt hemland ses precis som en svensk uppfattas i Sverige medan ytterligare en gruppdeltagare menar att man i sitt hemland istället blir betraktad som svensk. I sina liv i Sverige menar gruppen att det vid tillfällen som när man ska söka arbete upplever det som en nackdel att vara blatte och att man då istället bör tona ner sin ”blattighet”. Några menar till och med att man bör byta för- och efternamn. När vi fortsätter och frågar om man kan vara både blatte och svensk samtidigt menar en i gruppen att man bara kan ”vara det ena och spela det andra”. En annan gruppdeltagare hävdar att man kan vara båda delarna om man är halvsvensk. Detta möter dock motstånd då en annan i gruppen, liksom tidigare i intervjun, bestämt menar att man alltid ärver sin pappas bakgrund och bär detta med sig genom att ha samma efternamn som sin pappa. Med detta menar han att man därför aldrig kan bli svensk utan alltid kommer vara en blatte. Detta i sin tur mötte också motstånd från en annan av gruppdeltagarna då han menade att man kunde se sig själv som svensk men att man ändå har en utländsk bakgrund.

Diskussionen fortgår och kommer in på om man kan uppfatta sig som bärare av två nationaliteter, både hemlandets nationalitet och, i det här fallet, en svensk nationalitet. En i gruppen menade att man i Sverige inte kan vara svensk men att man, om man åker till ett annat land, kan spela svensk där. En annan gruppdeltagare påpekar att du kan vara svensk medborgare men att du ändå är en blatte. Ytterligare en i gruppen menar att även om man är född i Sverige så är man ändå inte svensk, utan enbart bärare av nationaliteten som föräldrarna har. När vi sedan frågar om man kan vara mer eller mindre blatte svarar en i gruppen att om man inte aktivt framhäver sitt ”invandrarskap” eller bor i ett, enligt majoritetssamhället, sett som utsatt område kan man anses vara mindre blatte. De diskuterar även olika grader av blatte genom att säga att det finns ”den korkade blatten” som leker med sitt liv och inte har några mål till skillnad från svensken som enligt en i gruppen har mål och ett planerat liv. Vidare så säger de att den person som är lite blatte lever mer som en svensk,

har mål och planerar för framtiden. I samma diskussion framhåller en respondent att en viss del invandrare/blattar tycks leva ofrivilligt i Sverige. Han beskriver hur vissa invandare/blattar tänker om sin situation i Sverige och hur deras mål eller avsaknad av mål skiljer sig från svenskens:

Mina kompisars pappa du vet de jobbar svarttaxi, de lever på soc, okej jag lovar de lever på soc... de gör olika jobb du vet och socialen vet ingenting och de skickar ändå in pengar förstår du? Han jobbar där, han samlar pengar, var tar alla pengar vägen? Till hemlandet, han köper mark där... han köper det, han säger "i framtiden jag ska flytta dit", det är deras mål typ förstår du? Det är lite mer så du vet de har inte tänkt bo här hela livet men de tror du vet yani de har... du vet de säger "vad är det för skit Sverige? De lär oss sådana dumma grejer", jag vet inte vad. De vet inte att man kan leva varsomhelst bra, ett bra liv, lite så du vet. Jag lovar det är bara blattar... det är vi invandrare som förstör för oss själva du vet...

Diskussionen om huruvida man kunde vara mer eller mindre blatte fick ett abrupt avslut då en gruppdeltagare plötsligt säger att han har ändrat sig vad gäller sin uppfattning om vad blatte är. Han menar nu att blatte inte bara är en "svartskalle" utan att det istället är ett sätt att bete sig på. Han säger att man är blatte genom att man "bryter ihjäl" men även att man "är jobbig". En annan respondent håller med och påpekar att man har ett "smutsigt" beteende och är "kaxig".

Ur detta påbörjas en ny diskussion om ryktet gällande invandare/blattar som mer kriminella än svenskar. Flera menar dock att detta är fel och säger att de har hört och läst att de flesta brott som begås är utförda av svenskar och att svenskar även använder droger mer än blattar. En respondent menar dock att detta inte framgår i media utan att det där är blattarna som hängs ut och att detta skapar den negativa bilden av dem. En annan bekräftar detta genom att ta programmet Efterlyst som ett exempel på hur blattar oftare tenderar att belysas som brottslingar. Ytterligare en respondent menar att svenskar som begår brott inte blir omskrivna i tidningar i samma utsträckning som blattar. Detta följs av en annan som menar att en invandrare som gör något bra blir omnämnd som svensk men att om samma person begår ett brott så omnämns han som invandrare. Då vi frågar varför det kan förhålla sig på detta sätt menar de att det finns rasistiska anledningar och att Sverige vill slänga ut invandare/blattar ur landet. De menar även att blattar oftare tenderar att bli misstänkliggjorda än svenskar. Den här diskussionen liknar på många sätt den i fokusgrupp 1 där de talar om hur media framställer den stereotypa bilden av en invandrare som kriminell och farlig. Vidare så menar fokusgrupp

2 dock att bara för att man är blatte så betyder det inte att man är kriminell. I den fortsatta diskussionen kom gruppen in på huruvida en svensk blir mer som en blatte ifall han eller hon rånar eller knarkar. Detta anser deltagarna är omöjligt eftersom en svensk aldrig har varit en blatte från första början och därför inte kan bli varken mer eller mindre blatte. En i gruppen säger att en persons gärningar inte kan kopplas ihop med att man skulle tillhöra någon sorts kategori:

Det är inte det, det där är lite mer så du vet yani den människan det är en dålig människa förstår du? Det kallas inte för blatte eller invandrare eller svensk eller engelsman eller något. Det är mer en dålig människa.

På frågan om man kan sluta vara blatte tycks gruppen återgå till den stereotypa bild de målade upp tidigare. En i gruppen svarar att man kan det genom att upphöra med det gruppen menar är ett för blattar stereotypt beteende och istället ”börjar bete sig som en människa”. En annan fyller i att man kan ta vara på chanserna man får här i Sverige. Man kan göra det aktiva valet att börja prata svenska och sluta vara en värsting. En i gruppen håller inte med och menar att oavsett vad man gör så kan man inte sluta vara blatte, man kommer alltid ha det i blodet. Diskussionen pendlar under en stund fram och tillbaka och det råder skilda meningar i gruppen om huruvida man kan sluta vara blatte eller ej. En i gruppen har efter en stund ändrat sin åsikt och påstår att när man ändrar status i samhället så slutar man vara blatte, till exempel när ens föräldrar börjar arbeta, vilket resterande gruppdeltagare inte höll med om. Gällande huruvida det är åldersrelaterat att vara blatte menar de flesta i gruppen att det har med mognad att göra. En säger även att blatte är en utländsk ungdom som inte har mognat ännu. Även detta var någonting vi kände igen från fokusgrupp 1.

6. Analys

6.1 Att skapa blatte

I fokusgrupp 1 diskuterar deltagarna att blatte även kan ses som ett samlingsbegrepp för invandrare, men att det inte gäller för alla invandrare utan enbart de invandrare vars kultur skiljer sig avsevärt från den svenska. Vi uppfattar det som att deltagarna säger att människor från Norden och Nordvästeuropa inte kan kallas för blattar eftersom deras levnadsätt är för likt det svenska. Även fokusgrupp 2 diskuterar blatte som ett samlingsbegrepp där de påpekar att en blatte är en invandrarkille eller invandrartjej. De gör även en geografisk avgränsning där de tycks exkludera samma områden som de i fokusgrupp 1. Att båda grupperna tycks ha en så liknande uppfattning av var det kan dras en gräns mellan blatte och icke blatte tolkar vi som att det i sociala interaktioner måste ha skapats en överrenskommelse om hur begreppet blatte ska avgränsas geografiskt. Vi vill inte hävda att det finns en absolut geografisk distinktion, eftersom det samtidigt tycks finnas en viss tvekan i de båda grupperna, även om den är svår att tydliggöra, mellan vad som gör att en invandrare kan kallas blatte men inte en annan. Vi uppfattar det som att de i båda grupperna har skapat föreställningar om att begreppet blatte är ett sätt att kategorisera olika invandrargrupper, vilket vi tolkar som att invandrarna som kan kategoriseras som blattar blir en homogen grupp. En person från Kurdistan och en person från Bosnien blir alltså, trots stora inbördes kulturella skillnader, sorterad i samma kategori – blatte. Samtidigt tycks alltså de som inte kommer från ”rätt” land, för att kategoriseras som blattar, endast få etiketten invandrare.

Att begreppet blatte kan uppfattas som en social konstruktion i den svenska kontexten tycker vi förstärks av att de i fokusgrupp 2 diskuterar att man inte ses som blatte om man åker till sitt ursprungsland på besök. De menar att man där istället blir betraktad som landsman eller som svensk. Vi menar att det här framgår att kategorin blatte inte tycks behövas i en annan kontext än den svenska. Det som dock tycks framgå vidare av att man även i sitt ursprungsland blir betraktad som något annat tycker vi visar på att man ständigt befinner sig i en position som avvikare. Man blir aldrig inkluderad i ett ”vi” någonstans utan ses som främling både i sitt ursprungsland och i Sverige. Detta exemplifieras vidare av att en deltagare i fokusgrupp 1 tänker sig att invandrare inte vill ta till sig de svenska normerna helt, utan skapar något i mellanrummet mellan ursprungslandets kultur och den svenska kulturen. Vi menar att detta kan förstås som en ”tredje kultur”, en ”blattekultur” som en av gruppdeltagarna själv

benämner det. Utifrån ett socialkonstruktivistiskt perspektiv tänker vi oss att ”blattekulturen” blir ett sätt för individer som upplever att de befinner sig i detta mellanrum, kan identifiera sig med och känna tillhörighet med en grupp. I och med att blatte tycks vara en konstruktion som av både invandrare och svenskar är fyllda med ett antal likvärdiga symboler menar vi att det förstärker denna tredje kulturs existens.

Vi tycker oss dock uppleva en ambivalens i fokusgrupp 2 då de dels pratar om att de inte ”tillåts” att ses som svenskar, samtidigt som de själva verkar visa en viss ovilja mot att bli uppfattade som svenskar. Dels menar de att svenskar har en negativ syn på dem som främlingar och brottslingar. Å andra sidan menar de att det inte är möjligt att bli svensk utan att man endast bör se sig som bärare av sina föräldrars nationalitet. Detta menar vi visar på hur nationalitet tycks vara en starkt rigid och regelstyrd konstruktion vilken man inte kan laborera med hur som helst. Frågan är dock hur mycket många av gruppdeltagarna, som trots allt är födda i Sverige, kan säga om sin ursprungsnationalitet och hur mycket det är en skapad bild, som en blandning av både den svenska och den ursprungliga nationaliteten. Liksom vi pratade om en ”tredje kultur” uppfattar vi det som att dessa ungdomar kan ha tagit till sig lite av vad det dels innebär att tillhöra sina föräldrars nationalitet, men även vad det innebär att vara svensk och därmed skapat någon slags hybrid nationalitet.

Vad gäller de symboler som nämndes då vi talade om den ”tredje kulturen” är vad fokusgruppdeltagare i båda grupperna använder vid ett flertal tillfällen för att beskriva vad vi uppfattar som någon form av stereotyp för blatten. Båda grupperna tycks mena att man som blatte har vissa karaktäristiska utseendedrag, pratar på ett visst sätt (bryter och använder mycket slang), har en viss attityd, lyssnar på en viss typ av musik samt har en viss klädstil. Som vi tidigare nämnt menar båda grupperna att även media har en stor påverkan på hur denna stereotyp skapas och reproduceras. Vi tänker oss att både svenskar och invandrare förhåller sig till den konstruktionen som media skapar av vad en blatte är. Med det här vill vi, liksom Thomassen (2007) m.fl. menar, påstå att man genom social interaktion tillsammans producerar och reproducerar en bild som tillslut uppfattas som någon form av gemensam verklighet varigenom vi uppfattar och förstår begreppet blatte. De ungdomar med utländskt ursprung som har vuxit upp i Sverige menar vi alltså till viss del kan ses som en produkt av den tidigare producerade bilden av fenomenet blatte.

Som vi tidigare nämnt kan en social konstruktion aldrig ses som bestående. Den skapas i en viss kontext, där den fyller en funktion för att vi ska förstå ett visst fenomen. Med tiden kan

den dock förändras, kanske till och med försvinna, då nya behov av förståelse uppstår. En deltagare i fokusgrupp 2 menade att om man som blatte förändrade sin livssituation från att t.ex. uppbära försörjningsstöd till att istället få ett jobb inte skulle ses som blatte och istället till större del likställas med att vara svensk. I fokusgrupp 1 gör de en annan intressant distinktion mellan att vara blatte och att vara invandrare. Medan de uppfattade blatte som något negativt, kopplat till en misslyckad och kriminell person menade de att en invandrare mer kunde likställas med en svensk med skillnaden att en invandare kom från ett annat land. De drog till och med paralleller mellan invandrare och vad de ansåg vara statushöjande så som att ha en högskoleutbildning och vara läkare. Detta tycker vi är ytterligare en diskussion som visar på det faktum att blatte tycks vara en social konstruktion som är laddad med negativa innebörder och som tycks vara kontextberoende. Vi upplever att det finns en samling skapade kriterier utifrån vilka majoritetssamhället bedömer om någon är blatte, invandrare eller svensk.

Något vi fann intressant i båda fokusgruppintervjuerna var att de i båda intervjuprocesserna tycktes komma fram till att blatte var en beskrivning för ett visst beteende. I fokusgrupp 1 menade de att ordet blatte kunde fungera som ett generaliserande sätt att beskriva ett beteende för att slippa räkna upp ett antal drag som är karaktäristiskt för ett visst beteende. I fokusgrupp 2 beskrev de (då de tog avstånd från vad det innebar att vara blatte) att en blatte är ”jobbig”, ”kaxig”, ”spelar över”, ”spelar kung” och har ett ”smutsigt beteende”. Med detta uppfattar vi det som att man använder sig av ordet blatte som en förenkling för att beskriva en persons beteende. Någonstans någon gång har man konstruerat begreppet blatte för att förstå och kunna kategorisera en viss typ av karaktär. Huruvida betydelsen var densamma, då begreppet blatte konstruerades, som den betydelse deltagarna i våra fokusgrupper förmedlar kan vi inte svara på. Men då vi jämför med de beskrivningar som Johnsson (2007) tar upp från Gibsons svenska slanglexikon eller den hänvisning som görs i Språkrådets frågelåda (se avsnittet ordförklaring), tänker vi oss att konstruktionen blatte har förändrats för att passa in i den kontext vi lever i idag för att få en meningsfull betydelse.

För att sammanfatta menar vi att blatte är en social konstruktion med flera betydelser och infallsvinklar som, i linje med Thomassen (2007) och Payne (2002), skapas i gemensamma sammanhang för att beskriva beteende, utseende och härkomst. Det används i hög grad för att kategorisera och identifiera människor som något annat i vårt samhälle. Denna konstruktion både skapar och upprätthåller fenomenet blatte som en del av den verklighet vi lever i.

6.2 Blatte – en roll

Om vi tänker oss att begreppet blatte är socialt konstruerat så tycker vi oss kunna se två huvudsakliga konstruktioner, den positiva och den negativa. Detta möjliggör att individer kan agera utifrån föreställningar om vad dessa konstruktioner innebär och därmed inta en viss roll i ett visst sammanhang. I båda fokusgrupperna diskuterar ungdomarna att blatte kan vara ett beteende, de menar att begreppet har blivit innebörden av en image som kan likställas med att vara exempelvis hip-hopare eller raggare. Utifrån vår uppfattning tycks båda fokusgrupperna mena att eftersom det är en image så måste man uppfylla vissa kriterier för att bli legitimerad bärare av den aktuella rollen. Detta kan vi koppla till Goffmans (2007) resonemang om fasad och tron på rollen, där han diskuterar vad som krävs av en individ vad gäller de expressiva egenskaper han använder när han spelar en roll, hur den spelande individen förhåller sig till sin publik samt hur publiken uppfattar personen. Fokusgrupp 1 diskuterade vad det finns för olika grader av blattar samt vad det innebär att vara en ”riktig blatte” till skillnad från en ”låtsasblatte”. Vad vi tycker oss se utifrån deltagarnas diskussioner är att de pratar om det Goffman (2007) delar upp i skillnaden mellan att vara duperad av sin roll och att cyniskt spela en roll. Det vi kan urskilja är att de som är ”riktiga blattar” har sin publik trovärdighet, de visar att deras rollspelande är äkta och att de besitter de färdigheter och egenskaper, som publiken föreställer sig att rollen innebär. Den ”riktiga blatten” kan illustreras med hjälp av det fokusgrupp 1 menar är typiska element för vad det innebär att vara blatte, det vill säga bryta, ha hiphop-kläder, använda sig av slang och missköta sig i skolan. Om den agerande individens personliga fasad stämmer överens med publikens rådande föreställningar om rollen i fråga, har individen alltså lyckats förmedla den roll han hade för avsikt att förmedla.

I fokusgrupp 1 menar de att en ”låtsasblatte” är en person som försöker vara en blatte men som inte godkänns av omgivningen i sin roll som blatte. De menar att om en svensk skulle spela blatte uppfyller han inte alla de kriterier som publiken förväntar sig att rollen innebär. Främst eftersom gruppen menar att en blatte är någon med utländsk bakgrund och att personen ifråga därför snarare ger intrycket av att försöka vara något annat än vad han är. Om personen i fråga själv är medveten om sin bristande framställning av rollen som blatte menar vi att det kan ses som att han cyniskt spelar sin roll för att uppnå något speciellt med sitt agerande. Vi föreställer oss exempelvis att om en svensk person vill försöka bli en del av en gemenskap, där majoriteten har invandrarbakgrund, kan personen observera vilka symboler och beteenden som är vanligt förekommande i den aktuella gemenskapen, för att sedan anamma dessa för att själv passa in i gemenskapen. Däremot menar gruppen att en svensk

person som försöker ”spela blatte” med tiden kan bli det Goffman (2007) kallar detta att bli duperad av sin roll, genom att omedvetet anamma ett visst beteende så starkt att det upplevs som trovärdigt. Vi menar att detta kan vara möjligt men endast i den aktuella gruppen där personen i fråga spelar sin duperade roll. Av samhället i övrigt tänker vi oss att han ändå kommer framstå som en cynisk aktör och aldrig bli helt accepterad i sin påtagna roll.

Även fokusgrupp 2 tycks ha en föreställning om att blatte till viss del är en roll. Vissa i gruppen menar att det innebär att man använder sig av mycket slang, bryter och har en kaxig attityd. Om man då inte uppfyller dessa kriterier tänker vi oss att man inte skulle uppfattas som trovärdig i sitt agerande. Vi tolkar det som att gruppen främst tycks mena att rollen blatte är något som, i det här fallet, bara kan användas av svenskar, eftersom de anser sig själva vara ”riktiga blattar”. De menar dock att svensken, trots sina försök att uppfylla de kriterier det innebär att vara blatte, aldrig kommer ses som blatte. Vi tolkar det som att fokusgrupp 2 menar att även om en svensk person försöker låna delar av den fasad som anses tillhöra blatten kan han inte lyckas helt, eftersom ursprung är en av de delar som avslöjar honom på ett så pass påtagligt sätt att han kommer ifrågasättas av sina observatörer.

I fokusgrupp 1 framgår att det enligt dem finns två olika synsätt utifrån vilka man kan förstå om blatte-rollen är beständig eller om den kan upphöra. De menar att om blatte ses som en image kan den upphöra likväl som den kan börja. Att däremot sluta vara det gruppen kallar ”riktig blatte” tycks inte vara möjligt, något vi återkommer till senare i analysen. Med tron på rollen som utgångspunkt tolkar vi detta som att man kan ”klä av sig” en roll då man inte längre anser sig ha användning av den och alltså sluta vara ”låtsasblatte”. Detta förstärks av att båda grupperna diskuterar att man kan inta olika roller i olika situationer, att man kan välja att förstärka eller tona ner vad de kallar ”blattighet” i speciella situationer, t.ex. när man ska söka arbete. Vi uppfattar det som att blatten i vissa situationer bör försöka modifiera sin fasad så att den passar bättre in i en viss inramning, så att den roll personen spelar framstår som mer önskvärd. Även det Goffman (1972) kallar inramningen uppfattar vi vara en betydande faktor i hur man uppfattas av sin omgivning. Att bo i förorten, om majoriteten där är invandare, verkar förstärka observatörernas uppfattning om personen som blatte medan den kan försvagas, om man bor i ett område där andelen svenskar är högre.

I båda fokusgruppernas diskussioner om huruvida blatte är kopplat till en viss ålder framgick det att det snarare hade med personlig mognad att göra än ålder. Det som skiljer fokusgruppernas åsikter åt är att fokusgrupp 2 främst menade att blatte var ett

ungdomsrelaterat fenomen. För oss låter detta som att man kan behålla rollen som blatte så länge man själv väljer att tro på den och därmed kan förmedla den på ett trovärdigt sätt inför sina observatörer. Vad fokusgrupp 2 säger uppfattar vi som att det tycks finnas ett ”bäst-före-datum” för hur länge man kan spela rollen som blatte.

Vidare i diskussionen med fokusgrupp 2 så framkom att man inte kan vara både blatte och svensk, de menar att man bara kan ”vara det ena och spela det andra”. Vad vi uppfattar att deltagarna i gruppen säger är att man som blatte aldrig kan ses som svensk i Sverige eftersom ens personliga fasad avslöjar en. Däremot tycks man kunna spela svensk i ett annat land på ett mer trovärdigt sätt, eftersom man där kan anses ha en viss fördel vad gäller kännedom om den roll man har för avsikt att spela. Detta gör att man på ett mer autentiskt sätt kan inta rollen som svensk.

6.3 Blatte som stigma

Att bli kallad för blatte var något som båda fokusgrupperna tycktes anse vara både negativt, exkluderande och nedvärderande. Båda grupperna påpekade även att denna negativa stämpel kunde förstärkas om någon som själv inte ansågs vara blatte använde ordet för att tilltala någon som av den tilltalade personen ansågs vara blatte. Däremot menade båda grupperna att det för personer inom samma grupp inte var lika laddat att säga blatte, vilket vi tycker talar för att relationen individerna emellan är viktig. Vi tänker oss även att man som stigmatiserad avvikare snarare kan använda ordet blatte till varandra för att på ett avdramatiserat sätt skapa en gemenskap där man samtidigt försöker avvärja ordet på dess negativa laddning.

Vidare i fokusgrupp 2 tar de upp en intressant diskussion om hur en blatte som börjar umgås i svenska umgängeskretsar inte längre kan kallas för en ”riktig blatte” och därmed inte har rätt att använda begreppet gentemot andra blattar. På samma sätt tänker sig fokusgrupp 1 att man kan möta motstånd om man vill försöka distansera sig från sin stigmatiserade och avvikande grupp. Vi tolkar detta utifrån Goffmans (1972) resonemang om hur ”ursprungsgruppen” kan hävda att en person som lämnat gruppen har svikit dem och visat sig olojal. Därmed fråntas han gruppens förtroende och rätten att se sig som en av dem. ”Ursprungsgruppen” kan dock mena att personen fortfarande inte kan bli en deltagare av någon annan grupp. Beträffande den individ som bytt grupp tänker vi oss att detta kan reducera dennes stigma eftersom han valt att umgås med en grupp som inte anses avvikande. Stigmat hos personen som valt ett annat umgänge kan dock förstärkas på nytt i en situation där han ser sin ”ursprungsgrupp” bete sig på ett sätt som personens nya grupp anser vara stereotyp. Detta kan då leda till den

identitetsambivalens Goffman (1972) talar om, eftersom personen då slits mellan den ”gamla” och den ”nya” gruppen utan att på ett tillfredsställande sätt känna sig hemma i någon av grupperna. Det vi vill säga här är att det tycks vara högst komplicerat att som stigmatiserad kunna hantera sitt stigma, både på individ- och gruppnivå. Vi uppfattar det som att man alltid måste föra en kamp mellan sin egen upplevelse av och andras förväntningar av ens tillhörighet och plats i samhället.

Fokusgrupp 2 pratade vid ett flertal tillfällen om det Goffman (1972) benämner som ”tribala” stigmat, vilket innebär att man kan ärva sin familjs stigma. Gruppen talade om att man ärver sin fars efternamn och därmed även nationalitet, kultur, religion och traditioner. Vi tolkar det deltagarna diskuterar som att oavsett om man är född i Sverige, så blir man inte svensk utan att man alltid kommer tillhöra en annan nationalitet och därmed bära samma stigma. Vi uppfattar det som att man på så sätt alltid skulle vara märkt som en avvikare. Överlag tycks gruppen bära någon form av medvetenhet om att de tillhör en minoritet och därmed uppfattar sig som ”något annat”.

Tidigare i analysen talade vi om hur fokusgrupp 1 resonerade utifrån två olika synsätt gällande blatte, som bestående eller som en image. När det gällde blatte som något permanent menade de att man till viss del alltid kommer vara blatte på grund av att ens utseende alltid kommer bli en första indikation på att man avviker ifrån majoritetssamhället. Vi kan se paralleller mellan detta resonemang och Goffmans (1972) mening om hur vissa symboler i den sociala information vi förmedlar gör att vi blir kategoriserade av vår omgivning. Vi tänker oss att det första man registrerar då man träffar en ny person är just utseendet. Utifrån detta gör vi sedan ett antal antaganden om hur personen framför oss kan tänkas vara och har därmed, redan innan vi har börjat prata med personen, kategoriserat honom i ett bestämt fack. På det här sättet menar vi att en person aldrig kan undkomma sitt stigma. En blatte har därmed redan gjorts till blatte av motparten innan han har hunnit påverka bilden av sig själv.

Vad som för oss var väldigt tydligt i båda fokusgrupperna var hur den allmänna bilden, som enligt båda grupperna var negativ, framställdes av hur en blatte var, särskilt genom media, men även genom enskilda personers negativa handlingar. Goffman (1972) resonerar kring hur en enskild individs handlingar genererar en bild av hur hela den grupp varifrån individen kommer är. På samma sätt uppfattar vi att de i fokusgrupp 2 menar att om en invandare t.ex. begår ett brott och därmed benämns som invandare, så får alla invandrare samma stämpel som brottsbenägna. Om en invandrare däremot presterar något som anses vara positivt (t.ex. Zlatan

Ibrahimović framgångar) tycks det vara så att det inte läggs någon större vikt vid att han är invandrare utan att han istället tycks tillhöra majoriteten. Vi menar att detta visar på en stor maktlöshet inför det faktum att man på ett lättvindigt sätt blir reducerad till en medlem i en grupp där alla antas vara likadana, istället för att få en möjlighet att bedömas utifrån hur man är som människa. Vi tycker detta även visar på någon slags polarisering i stil med ”vi och dem” eller norm och avvikare. Att vara svensk uppfattas då som norm, något positivt och lyckat, medan invandrare ses som det negativa och misslyckade. Som vi förstår detta kan man alltså som välpresterande invandrare komma närmare normen.

Vad vi tycker oss se, främst i fokusgrupp 2, är hur den mediala bilden även påverkar våra deltagares uppfattning av hur blattar är. I detta upplever vi en ambivalens i hur de förhåller sig till vad de menar är den allmänna bilden av blattar. Utifrån vad de menar är majoritetens och medias bild tycks de ha skapat en egen stereotyp som de kallar ”femman kurden”. Med hjälp av olika symboler tycker vi att deltagarna tycks konstruera en egen negativ kategori som de menar inte stämmer in på dem själva. För att samtidigt försvara sig själva uppfattar vi att de menar att en blatte är ”vanlig” människa som endast skiljer sig från majoriteten på grund av sin bakgrund som invandare.

7. Avslutande diskussion

Det som tydligast har framgått för oss under arbetet med den här uppsatsen är hur komplext och svårfångat begreppet blatte är. I fokusgrupp 2 tycker vi att det framkom på ett tydligt sätt då gruppdeltagarna där tycktes förmedlade dels en stolthet över att vara blattar, dels ett avståndstagande utifrån att de visade vilken medvetenhet de hade om hur ”andra” uppfattade blattar som dåliga invandrare. Utifrån hur de båda fokusgrupperna resonerade kring begreppet blatte kan vi se en viss komplexitet där begreppet har en mångbottnad innebörd. Till att börja med uppfattar vi att begreppet används som en form för identitetsskapande. På samma sätt som Almqvist (2006) hävdar att invandraridentitet kan bli en generaliserande identitet för ungdomar med olika etnisk bakgrund, menar vi att blatte tycks ha en liknande funktion. Detta menar vi sker på två olika sätt. Dels genom att invandrarungdomar tillsammans skapar en gemenskap utifrån en känsla av att inte tillhöra det övriga samhället och därför skapar en egen grupp där de får en möjlighet att definiera sig själva. Dels blir denna grupp definierad som blattar av majoritetssamhället och blir därmed kategoriserade som en avvikande grupp. I detta ser vi en inkluderings- och exkluderingsprocess som vi menar går åt två håll. De i fokusgrupp 2, som själva identifierar sig som blattar, tar avstånd från vad det innebär att vara svensk genom att tala om biologiskt arv och att man aldrig kommer kunna uppfylla de kriterier som krävs för att bli svensk. Detta liknar Hammaréns (2008) resonemang om hur man identifierar sig på ett bestämt sätt genom att beskriva vad man inte är, vill eller kan vara. Parallellt med denna inkluderings- och exkluderingsprocess pågår en kategoriseringsprocess. Vi vill kategorisera oss själva utifrån vår egen uppfattning samtidigt som vi hela tiden blir kategoriserade av vår omgivning. Ibland kanske dessa båda kategoriseringar går ihop men vi menar att det även och kanske oftare kan uppstå en dissonans mellan vår egen och omgivningens kategorisering. Även om de ungdomar vi har intervjuat skulle vilja ta avstånd från vad det innebär att vara blatte och istället identifiera sig som något annat, kommer detta aldrig lyckas. Omgivningen kommer alltid göra en kategorisering oavsett vad den eller de berörda individerna har för invändningar. Vi anser att det finns ett inneboende behov hos alla att kategorisera både sig själva och andra, precis som de i fokusgrupp 1 menade att man kategoriserar för att veta vem man pratar om.

Genomgående under studien har vi fått en bild av att begreppet blatte främst är en nedvärderande kategorisering. Även om deltagarna i fokusgrupp 2 försöker neutralisera

begreppets innebörd visar båda fokusgrupperna trots allt en medvetenhet om de negativa och stigmatiserande föreställningar som majoritetssamhället har för att kategorisera invandrare. Vi ser likheter med det Jonsson (2007) tar upp i sin avhandling, om hur invandrarungdomarna han har intervjuat försöker avstigmatisera begreppet blatte genom att själva använda det med en positiv innebörd, bland annat genom att benämna det som ett uttryck för vänskap. Vi upplever att begreppet blatte ständigt vinner ny mark och blir allt mer befäst som en negativ definition av invandrare. Samtidigt tror vi, så som vi har uppfattat ungdomarna i våra fokusgrupper, att invandrarungdomar själva förstärker och förvärrar innebörden av att vara den stereotypa blatten genom att skapa nya stigmatiska innebörder för vad en blatte är, t.ex. kriminell. För oss blir detta en paradox då ungdomarna dels vill försöka avdramatisera begreppet, samtidigt som de förstärker och bygger vidare på den negativa stereotypen.

Under besvarandet av våra frågeställningar har en massa nya frågor kommit upp. Varför behövs begreppet blatte? För vem är begreppet en hjälp att beskriva någon annan eller sig själv? Vad har gjort att den negativa innebörden har blivit mer giltigförklarad än den positiva? Vi frågar oss även hur begreppet kan användas i så stor utsträckning utan att verka vara speciellt vetenskapligt belyst eller på något sätt problematiserat.

Vad vi anser att vi har åstadkommit med den här studien är främst att vi har tydliggjort och problematiserat olika aspekter av hur begreppet blatte används och vilken funktion det har som gränsdragare mellan ”vi och dem”. Det blev intressant för vår egen del att se hur väl ungdomarnas resonemang och tankar stämde överrens med de föreställningar vi själva hade när vi påbörjade det här arbetet. Detta får oss att fundera över huruvida blatte kan tänkas ha vissa grundläggande kriterier, utifrån vilka begreppet blatte förstås, används och relateras till. T.ex. tänker vi oss att utländsk härkomst, språklig brytning och annan hudfärgsnyans än svenskars är några grundläggande kriterier som en person ska uppfylla för att kunna uppfattas som blatte. Vi är medvetna om att vi inte kan generalisera och säga att alla gymnasieungdomar i hela Sverige har samma bild och uppfattning om vad en blatte är. Vad vi har fått ut av den här studien gör ändå att vi får en tanke om att begreppets innebörd kan vara densamma bland många gymnasieungdomar runtom i Sverige.

8. Referenser

- Almqvist, Kjerstin (2006) "Identitet och etnicitet". I Ann Frisén & Philip Hwang (Red.): *Ungdomar och identitet*. Stockholm: Natur och kultur
- Billinger, Kajsa (2005) "Fokusgrupper – en datasamlingsmetod". I Sam Larsson, John Lilja & Katarina Mannheimer (Red.): *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.
- Goffman, Erving (2007) *Jaget och maskerna: En studie i vardagslivets dramatik*. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag
- Goffman, Erving (1972) *Stigma: Den avvikandes roll och identitet*. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag
- Hammarén, Nils (2008) *Förorten i huvudet: Unga män om kön och sexualitet i det nya Sverige*. Stockholm: Bokförlaget Atlas
- Johnsson, Rickard (2007) *Blatte betyder kompis: om maskulinitet och språk i en högstadieskola*. Stockholm: Ordfront
- Kvale, Steinar/Birkmann, Svend (2009) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Larsson, Sam (2005) "Kvalitativ metod – en introduktion". I Sam Larsson, John Lilja & Katarina Mannheimer (Red.): *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.
- Meeuwisse, Anna/Swärd, Hans (2002) *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur och Kultur
- Nationalencyklopedin, (2010) "invandrare" (elektroniskt) Nationalencyklopedins officiella hemsida: <http://www.ne.se/lang/invandrare#>, 2010-11-19
- Nationalencyklopedin, (2010) "svensk" (elektroniskt) Nationalencyklopedins officiella hemsida: <http://www.ne.se/sve/svensk/O350402>, 2010-11-19
- Payne, M. (2002) *Modern teoribildning i socialt arbete*. Svensk utgåva. Stockholm: Bokförlaget Natur och Kultur

Svenska akademiens ordlista, (2010) ”*blatte*” (elektronisk) Svenska akademiens officiella hemsida; <http://www.svenskaakademien.se/web/Ordlista.aspx>, 2010-10-11

Svenska språkrådet, (2010) ”Svenska språkrådets frågelåda” (elektronisk) Språkrådets officiella hemsida; http://www.sprakradet.se/GetDoc?meta_id=1950, 2010-10-11

Thomassen, Magdalene (2007) *Vetenskap, kunskap och praxis*: introduktion till vetenskapsfilosofi. Malmö: Gleerups Utbildning.

Vetenskapsrådet, (2010) ”Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning” (elektronisk) Vetenskapsrådet officiella hemsida; <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>, 2010-12-13

9. Bilagor

9.1 Teman och underfrågor för fokusgruppintervju

- Vad betyder blatte?
 - Uppfattas det som positivt eller negativt?
 - Vilka andra värderingar ligger i ordet blatte?
 - Är det olika i olika situationer?
 - Är alla blattar likadana?

- Vem är en blatte?
 - Föds man som blatte eller är det något man blir?
 - Vilka kriterier ska man uppfylla för att vara en blatte?
 - Vad innebär det att vara en blatte?
 - Kan en svensk vara blatte?

- Vem får kalla vem för blatte?
 - Har ordet olika betydelse beroende på vem som säger det?
 - Har ålder någon betydelse för till vem man får säga blatte till?

- Är man alltid en blatte?
 - Passar det sig olika bra vid olika tillfällen att kalla någon blatte?
 - Finns det tillfällen då det absolut inte är lämpligt att säga blatte till någon?
 - Kan man vara både blatte och svensk
 - Finns det olika grad av blatte?
 - Kan man sluta vara en blatte?
 - Är det åldersrelaterat att vara blatte?

9.2 Informationsbrev

Göteborgs Universitet
Institutionen för socialt arbete

Hej!

Vi är två studenter som går sjätte terminen på socionomutbildningen på Göteborgs Universitet. Vi skriver vår C-uppsats som handlar om hur ungdomar förstår och använder sig av begreppet ”blatte”. Målet med studien är att samla ihop respondenters utsagor om begreppet ”blatte” för att sedan göra en hermeneutisk analys av materialet. Hermeneutik används som ett tolkningsredskap med vilket man, genom att se till en texts delar och sedan till helheten, kan skapa sig en förståelse. Till hjälp i vår studie tänker vi använda oss av de teoretiska begreppen stigma, social konstruktion, tron på rollen och fasad.

Som grund för vår studie ämnar vi göra två fokusgruppintervjuer och är därför i behov av ett antal respondenter. Varje grupp är tänkt att bestå av fem till sju deltagare. Gällande grupperna skulle vi vilja ha en grupp med enbart invandrarungdomar och en grupp med enbart etniskt svenska ungdomar. Grupperna kommer få ett antal teman som berör ämnet för att sedan öppet diskutera i gruppen. Intervjuerna kommer att spelas in och beräknas ta ca en timme. De som skulle vilja vara med garanteras anonymitet. Vi skulle vilja veta om ni har möjlighet att fråga era elever om de skulle vilja vara med i denna studie.

För att tydliggöra vårt önskemål följer här vårt syfte med studien:

Med denna studie vill vi undersöka hur ungdomar i gymnasieåldern ser på och relaterar till begreppet blatte. Vi har för avsikt att ur en hermeneutisk synvinkel belysa och diskutera begreppet ”blatte” i förhållande till dess användning bland ungdomar. Till hjälp har vi formulerat följande frågeställningar:

- Hur förstås och används begreppet ”blatte”?
- Vilka värderingar innehåller begreppet ”blatte”?
- Används begreppet ”blatte” som en social kategorisering?

Vi bifogar även vår frågeguide för att tydliggöra vårt syfte ytterligare.

Vi kommer ta kontakt med er inom den närmaste veckan.

Handledare: Docent Ulla-Carin Hedin, tel: XX

Email: [XX](#)

Vänliga hälsningar

Elias Nordin, tel: XX, Email: XX

Lenard Klemens, tel: XX, Email: XX